

Rammeaftale 2009

Indholdsfortegnelse

Indholdsfortegnelse	2
Forord	4
Kapitel 1. En sammenfatning af rammeaftalen	5
Kapitel 2. Baggrund for rammeaftalen	7
2.1 Samarbejdet om Rammeaftale 2009	8
2.2 Procedurer for justering af rammeaftalen	8
2.3 Procedure for kommunale overtagelser	10
Kapitel 3. Fælles mål og visioner	11
3.1 Fokus på kvalitetsudvikling	12
3.2 Retningslinier for bruger- og pårørendeinddragelse	12
Kapitel 4. Rammeaftalen som et smidigt værktøj	14
4.1 Centrale principper og etiske spilleregler	14
4.2 Håndtering af akutte sager	15
4.3 Håndtering af ventelister og tomme pladser	17
Kapitel 5. Generelle aftaler om økonomi	18
5.1 Principper for takstfastsættelse	18
5.2 Indhold af taksterne	19
5.3 Forudsætninger der aftales i forbindelse med den årlige rammeaftale	19
Kapitel 6. Et tilbageblik på Rammeaftale 2008	22
6.1 Tilbageblik på behov og forbrug i 2008	22
6.2 Samarbejdet om Rammeaftale 2008	23
Kapitel 7. Tilbudsviften	24
7.1 Børn og unge med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne	26
7.2 Sikrede institutioner for børn og unge	26
7.3 Voksne med sindslidelse	27
7.4 Voksne fysisk handicappede inkl. senhjerneskedede	28
7.5 Personer med psykisk handicap inkl. autister	30
7.6 Dagtilbud- beskyttet beskæftigelse	31
7.7 Personer med kommunikationshandicap	31
7.8 Hjælpemidler	32
7.9 Kvindekrisecentre	32
7.10 Forsorgshjem	33
7.11 Stofmisbrugsområdet	34
7.12 Specialrådgivning	34
7.13 Samråd for domfældte udviklingshæmmede	35
Kapitel 8. Fokusområder på det sociale område	36
8.1 Fokusområder i Rammeaftale 2009	36

Kapitel 9. Koordinering af de lands- og landsdelsdækkende tilbud	37
9.1 Social- og specialundervisningsområdet	37
9.2 Sikrede institutioner for børn og unge	37

Bilag 1. Oversigt over alle tilbud omfattet af rammeaftalen inklusiv takster og nøgleoplysninger.

Bilag 2. Aftale om omkostningsberegning og betalingsmodeller på social- og specialundervisningsområdet mellem kommunerne i regionen og Region Midtjylland.

Bilag 3. Anvendelse af abonnementsordninger som betalingsmodel mellem myndigheder på social- og specialundervisningsområdet

Bilag 4. Udviklingsplan for Landsbyen Sølund

Bilag 5. Udviklingsplan for Østervang

Bilag 1 og 2 findes på kommunernes og Region Midtjyllands fælles socialportal (www.socialportalen.rm.dk) samt på kommunernes og region Midtjyllands hjemmeside, hvor også denne publikation kan hentes.

Forord

Rammeaftalen er et planlægnings- og udviklingsværktøj, der skal sikre et samlet overblik over tilbudsviften på det område, som regionen og kommunerne samarbejder om. Samtidig er det formålet med rammeaftalen, at skabe overensstemmelse mellem udbud og efterspørgsel på tilbud og ydelser.

Selvom Rammeaftale 2009 er den tredje i rækken af rammeaftaler, er selve rammeaftalesystemet under stadig udvikling. Forventningen er, at samarbejdet om rammeaftalen fortsat vil udvikles som planlægningsgrundlag på udvalgte sociale områder.

Rammeaftalen har virkning fra den 1. januar 2009, og skal indgås hvert år mellem de 19 kommuner og Region Midtjylland senest den 15. oktober.

Rammeaftalen er indgået på baggrund af:

- a) servicelovens § 6 omhandlende det sociale område,
- b) almenboliglovens § 185 b omhandlende tilbud på det almene ældreboligområde,
- c) specialundervisningslovens § 6 h omhandlende specialundervisning for voksne og
- d) folkeskolelovens § 47 omhandlende lands- og landsdelsdækkende undervisningstilbud.

Det er valgt at udarbejde én fælles rammeaftale dækkende de fire områder. For at lette læsevenligheden, vil de fire områder under ét blive betegnet som 'det sociale område'.

Under hensyntagen til læsevenligheden af rammeaftalen gøres der ligeledes opmærksom på, at der i aftalen dels refereres til 'Region Midtjylland' som offentlig myndighed, dels til det geografiske område Region Midtjylland dækker - og som i aftalen benævnes 'regionen'.

Rammeaftalen udarbejdes af Region Midtjylland med afsæt i de 19 kommuners årlige redegørelser om det forventede behov for tilbud på det sociale område. Opgaven er løst i et tæt samarbejde med repræsentanter fra administrationen i kommunerne, hvormed der er skabt et godt afsæt for en fælles indsats på det sociale område.

For borgerne har det gode samarbejde stor betydning. Koordinering af indsatsen er medvirkende til at sikre, at der altid er tilbud af høj faglig kvalitet – uanset om det er egen kommune, anden kommune eller Region Midtjylland, der driver tilbuddet.

Samtidig har det også stor betydning for kommunerne og Region Midtjylland, at koordineringen af tilbudsviften bliver en succes - at der sikres den bedst mulige anvendelse af tilbuddene på rammeaftalens område såvel fagligt som økonomisk.

Det er et fælles mål, at kommunerne oplever et samarbejde om indsatsen – at kommunernes efterspørgsel på tilbud kan tilvejebringes hurtigt og fleksibelt. Samtidig er det et mål, at der ikke forekommer efterregulering på det sociale område efter den 1. januar 2009.

Kapitel 1. En sammenfatning af rammeaftalen

Rammeaftalen er et planlægnings- og udviklingsværktøj, der skal sikre en åben dialog om udviklingen på det specialiserede socialområde.

Aftalen skal dels fungere som et redskab, der sikrer balance i udbud og efterspørgsel efter specialiserede sociale tilbud ud fra hensyn til driftssikkerhed, forsyningssikkerhed og en rationel økonomi, dels sikre fleksibilitet og faglig udvikling i tilbudene.

Med aftalen er der derfor lagt stor vægt på dynamiske og fleksible muligheder for opfølgning – herunder løbende justeringer i takt med udviklingen i brugernes behov. Rammeaftalen skal fungere som et smidigt værktøj, og må ikke hæmme dynamikken og en optimal drift på det sociale område.

Fælles mål og visioner

Rammeaftalen skal danne grundlaget for et godt og smidigt samarbejde kommunerne imellem samt mellem kommuner og Region Midtjylland. Som et fælles afsæt er der i rammeaftalen udarbejdet en række fælles mål og visioner for borgerne, samt for den faglige indsats og udvikling på det specialiserede socialområde.

Med den midtjyske rammeaftale er det ønsket at signalere åbenhed og vilje til samarbejde - både kommunerne imellem og mellem kommunerne og Region Midtjylland. Med rammeaftalen markeres derfor ønsket om at samordne og koordinere indsatsen overfor brugere og de pårørende.

Kapacitet og takster

Generelt forventer kommunerne med få undtagelser et stort set uændret forbrug af tilbud i 2009, hvorfor kapaciteten fra 2008 overordnet set videreføres. Flere kommuner peger dog på, at antallet af pladser til målgruppen voksne med psykisk handicap og sindslidelser, børn og unge med behov for ophold på sikrede institutioner samt voldsramte kvinder ikke matcher efterspørgslen.

Der er aftalt en række konkrete justeringer og tilpasninger af kapaciteten (jf. kap. 7). Dette arbejde er en løbende proces, som fortsættes i aftaleperioden.

De udregnede takster for anvendelsen af tilbudene er endvidere fastsat ud fra en betragtning om, at serviceniveauet for 2008 fastholdes i Rammeaftale 2009. Takststigninger skal for den enkelte driftsherrers samlede tilbud holdes inden for den almindelige pris- og lønfremskrivning.

Bilag 1 indeholder en oversigt over alle tilbud omfattet af rammeaftalen. Det er blandt andet muligt at se beregningsgrundlaget for taksterne, tilbudenormering, de enkelte tilbud fordelt på driftsherrer, lovgrundlag m.v. Bilag 1 findes på www.socialportalen.rm.dk.

Udviklingsområder og -tendenser

I Rammeaftale 2009 har kommuner og Region Midtjylland i fællesskab fem områder, hvor det findes særlig vigtigt, at der i det fremadrettede samarbejde er en øget bevidsthed:

- Overgangen fra barn til voksen.
Der er behov for at arbejde med helhed i indsatsen for de borgere, der overgår fra at modtage tilbud efter lovgivningen for børn og unge til at modtage tilbud efter lovgivningen for voksne.
- Profilering af det specialiserede socialområde som et udfordrende arbejdsfelt.
Det er aftalt at samarbejde om at styrke omdømmet for området med henblik på at skabe gode vilkår for rekruttering og fastholdelse af ledere og medarbejdere.
- Forskning, evaluering, dokumentation, kvalitetsudvikling.
Som et redskab til vedvarende udvikling af tilbudene på det specialiserede socialområde er der i kommunerne og i Region Midtjylland et ønske om - i fællesskab – at sætte fokus på den praksisorienterede forskning, evaluering, dokumentation og kvalitetsudvikling. Det er derfor aftalt, at den evidensbaserede indsats skal styrkes ved at forene kræfterne på området.
- En analyse af dyre enkeltforanstaltninger med henblik på at vurdere om indsatsen kan tilrettelægges på en mere hensigtsmæssig måde såvel fagligt som økonomisk.
- Fokus på gruppen af børn og unge, der er i berøring med børne- og ungdomspsykiatrien og indsatsen på det sociale område med henblik på at sikre en samlet og koordineret indsats mellem kommuner og Region Midtjylland.

Kapitel 2. Baggrund for rammeaftalen

Myndighedsansvaret, ansvaret for forsyningen og ansvaret for finansieringen er placeret i kommunerne. Det indebærer, at den enkelte kommunalbestyrelse har det samlede ansvar for at træffe afgørelser om borgerens visitation til tilbud, ansvar for at sikre, at der er relevante tilbud til borgerne, samt ansvar for at finansiere tilbuddene.

Såvel kommunerne som Region Midtjylland har et leverandøransvar på en række opgaveområder i forhold til kommunerne i regionen. Leverandøransvaret omfatter en forpligtigelse til at levere tilbud til kommunerne, til at tilpasse kapaciteten efter kommunernes behov samt til at udvikle tilbuddene.

Udover tilbud omfattet af rammeaftalen driver kommunerne en række sociale tilbud. Kommunerne har aftalt, at regelsættet om takster også gælder for tilbud uden for rammeaftalen, jf. kapitel 5.

De tilbud, der er omfattet af rammeaftalen, fremgår af nedenstående tabel.

Tabel 2.1: Tilbud omfattet af rammeaftalen

 Lovgivning 	 Indhold
Serviceloven § 32	Særlige dagtilbud til børn med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne
Serviceloven § 36	Særlige klubtilbud til større børn og unge med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne
Serviceloven § 67, stk. 2	Døgntilbud til børn og unge med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne
Serviceloven § 67, stk. 3	Sikrede institutioner for børn og unge
Serviceloven § 83	Personlig hjælp, pleje og støtte
Serviceloven § 84	Afløsning/aflastning af ægtefæller eller andre nære pårørende
Serviceloven § 85	Hjælp, pleje, støtte
Serviceloven § 86	Genoptræning og vedligeholdelsestræning
Serviceloven § 87	Som §§ 83-85 med døgnvarighed
Serviceloven § 97	Ledsagelse (voksne under 67 år).
Serviceloven § 98	Særlig kontaktperson til døve/blinde (voksne under 67 år).
Serviceloven § 101	Behandling af stofmisbrug (social behandling)
Serviceloven § 102	Hjælp, pleje, støtte af behandlingsmæssig karakter
Serviceloven § 103	Beskyttet beskæftigelse
Serviceloven § 104	Aktivitets- og samværstilbud
Serviceloven § 107, stk. 2	Midlertidig boform til voksne med nedsat psykisk eller fysisk funktionsevne
Serviceloven § 108	Længerevarende boform til voksne med nedsat psykisk eller fysisk funktionsevne
Serviceloven § 109	Kvindekrisecentre mv.
Serviceloven § 110	Forsorgshjem mv.
Serviceloven § 112 (jf. § 5, stk. 2)	Hjælpepidler

Almenboligloven 185 b	Almene ældreboliger specielt indrettet til voksne med nedsat psykisk eller fysisk funktionsevne
Folkeskoleloven § 20, stk. 3	Lands- og landsdelsdækkende undervisningstilbud (børn og unge)
Specialundervisningsloven § 1, stk. 2	Lands- og landsdelsdækkende tilbud (voksne)
Specialundervisningsloven § 1, stk. 3	Tilbud til personer med tale-, høre- og synshandicap (kommunikation).

Note: Tilbud efter serviceloven §§ 83-87, §§ 97-98 samt § 102 indgår hvor ydelser efter disse paragraffer ydes i tilknytning til regionalt drevne tilbud efter Almenboligloven § 185 b.

At kommuner såvel som Region Midtjylland er udbydere af tilbud omfattet af regionalt leverandøransvar, giver rammeaftalen en yderligere dimension – aftalen er ikke kun en aftale mellem kommuner og Region Midtjylland, men i ligeså høj grad en mellemkommunal aftale.

Det er rammeaftalen i beliggenhedsregionen, der er gældende, hvis kommuner udenfor den midtjyske region, ønsker at anvende et tilbud beliggende i region Midtjylland.

2.1 Samarbejdet om Rammeaftale 2009

I Region Midtjylland er rammeaftalen udarbejdet i en åben dialog med de 19 kommuner i regionen. Det er den administrative styregruppe, som har deltagelse af embedsmænd fra kommunerne og Region Midtjylland, der har forberedt arbejdet omkring rammeaftalen. Målet har været en aftale, der dels giver et samlet overblik over tilbudsviften i regionen, dels skaber et fælles afsæt for udvikling af indsatsen overfor borgerne.

Som et led i arbejdet med rammeaftalen nedsatte den administrative styregruppe yderligere arbejdsgrupper med repræsentanter fra kommunerne og Region Midtjylland. Arbejdsgrupperne har blandt andet beskæftiget sig med det forberedende arbejde omkring de kommunale redegørelser samt udregning af takster. Disse undergruppers arbejde og indstillinger er drøftet i den administrative styregruppe og indarbejdet i rammeaftalen.

I marts 2008 afholdt kommunerne og Region Midtjylland i fællesskab en bruger- og pårørendekonference, hvor der blev sat fokus på ønsker og visioner på det sociale område. Konferencen gav mulighed for, at inddrage brugere og pårørendes ønsker og erfaringer i udarbejdelsen af Rammeaftale 2009.

Den administrative styregruppe har godkendt det endelige udkast til Rammeaftale 2009 den 11. august 2008, inden aftalen blev behandlet i Kontaktudvalget den 29. august. Efterfølgende er rammeaftalen endeligt godkendt i de enkelte kommunalbestyrelser og i Regionsrådet.

2.2 Procedurer for justering af rammeaftalen

Der er en vis grad af rummelighed i rammeaftalen. Driftsherren har mulighed for at foretage justeringer på tilbuds niveau, idet der påhviler en forpligtigelse til at tilpasse kapaciteten.

Driftsherrens forpligtigelse til at tilpasse kapaciteten er vigtig, og er en central forudsætning for at drive tilbudene økonomisk effektivt. Den løbende tilpasning er afgørende for at undgå tomme pladser (og høje priser) og for få pladser (og venteliste).

Den enkelte kommune og Region Midtjylland har dermed pligt til, via løbende justeringer, at udnytte ressourcerne optimalt. Tidlig orientering og dialog med de berørte parter er i den forbindelse afgørende. Den administrative styregruppe kan endvidere orienteres, hvis leverandøren finder behov herfor.

For at sikre den mest optimale kapacitet på det sociale område er samarbejdsparterne bag Rammeaftalen blevet enige om, at der efter vedtagelsen af Rammeaftale 2009, gennem faglig dialog og behovsvurdering, skal foregå en mere konkret planlægning for en række målgrupper.

Foretager en kommune større ændringer i form af oprettelse af et nyt tilbud, skal de øvrige kommuner og Region Midtjylland orienteres så tidligt som muligt – og senest når beslutningen er truffet. 'Fair play' er i den forbindelse centralt, hvorfor der samtidig lægges vægt på bilaterale drøftelser mellem de berørte parter så tidligt som muligt i processen.

Måtte der være behov for fundamentale omstillinger - eksempelvis nedlæggelse af et tilbud - behandles emnet i den administrative styregruppe inden den politiske behandling i den kommune, der driver tilbuddet. Efterfølgende orienteres Kontaktudvalget. Også ved fundamentale omstillinger er tidlig dialog med de berørte parter af central betydning.

Hensynet til at undgå prisglidninger i aftaleperioden betyder, at der ikke kan ske ændringer af taksten i aftaleperioden som følge af evt. nednormeringer i kapacitet. Det understreges i den forbindelse, at nednormeringer i kapacitet skal følges af en tilsvarende ændring i driftsomkostningerne.

Såfremt der sker lovgivningsmæssige ændringer eller omlægning af tilbud fra drift efter serviceloven til drift efter almenboligloven, som fører til ændringer i taksten, fraviges ovenstående princip. Den administrative styregruppe skal så vidt muligt orienteres om en sådan forventet ændring inden rammeaftalen for det år, hvor ændringen forekommer, indgås. Hvor dette ikke er muligt, skal ændringen forelægges den administrative styregruppe inden effektivering.

Den administrative styregruppe mødes en gang i kvartalet – eller efter behov.

Den administrative styregruppe har til formål:

- at følge op på rammeaftalen og sikre den fortsatte samordning og koordinering
- at drøfte udviklingstendenser og forestå den strategiske udvikling af tilbudsviften
- at tage initiativ til fælles opgaveløsning herunder behandle de udpegede fokusområder beskrevet i kapitel otte
- at vurdere behovet for ændringer i rammeaftalen
- at sikre efterlevelse af de fælles mål og visioner formuleret i kapitel to

- at sikre en koordineret indsats i forhold til arbejde med sundhedsaftaler, for den del af det sociale område der vedrører psykiatrien samt hjerneskade-, kommunikations- og hjælpemiddelområdet

Endvidere er den administrative styregruppe også styregruppe for samarbejdet om Region Midtjyllands psykiatriplanlægning.

2.3 Procedure for kommunale overtagelser

I henhold til lovgivningen skal det én gang i hver valgperiode drøftes i Kontaktudvalget, om der er sociale tilbud, der mere hensigtsmæssigt kan overgå til en beliggenhedskommune.

Derudover kan enhver kommunalbestyrelse løbende rejse spørgsmålet om ændret ejerskab. Kommunerne i regionen og Region Midtjylland er dog enige om, at det af hensyn til arbejdsprocessen er hensigtsmæssigt, at beslutning om kommunal overtagelse af regionale tilbud er truffet senest den 1. maj i året forud for det år, hvor overtagelsen træder i kraft.

Såfremt en kommune ønsker at vurdere mulighederne for at overtage tilbud fra Region Midtjylland, rettes der henvendelse til Regionen, der er behjælpelig med de nødvendige data. Kommunerne og Region Midtjylland er enige om, at tidlig dialog med relevante parter er et centralt redskab i den forbindelse.

Et tilbud der skifter ejerskab er fortsat omfattet af rammeaftalen og det regionale leverandøransvar. Derfor kan enhver kommunalbestyrelse anmode om, at spørgsmålet om kommunal overtagelse tages op i Kontaktudvalget, således at alle aspekter af en eventuel overtagelse belyses inden der træffes beslutning.

Det er den enkelte kommunalbestyrelse, der beslutter, om den vil ændre ejerskabet af det enkelte tilbud.

Såfremt Kontaktudvalget ikke har behandlet overtagelsen inden beslutningen er truffet, sker der en efterfølgende orientering udvalget med henblik på justering af rammeaftalen.

Kapitel 3. Fælles mål og visioner

De 19 kommuner og Region Midtjylland har en fælles opgave med udarbejdelsen af rammeaftalen. Den skaber et fælles udgangspunkt for det mellemkommunale samarbejde og samarbejdet mellem kommuner og Region Midtjylland om indsatsen på det sociale område.

Den socialpolitiske linie tegnes af den enkelte kommune, der formulerer mål og visioner for egne tilbud. Samtidig har kommunerne og Region Midtjylland i fællesskab formuleret en række mål og visioner, der danner en fælles ramme om indsatsen på det sociale område - for så vidt angår tilbud omfattet af det regionale leverandøransvar.

Fælles mål og visioner for borgerne

Kommunerne og Region Midtjylland vil i fællesskab arbejde for:

- At sikre borgerne en dynamisk og fleksibel socialsektor, der tager afsæt i den enkeltes ønsker, behov og muligheder
- At sikre borgerne en socialsektor, hvor ressourcerne udnyttes optimalt
- At sikre borgerne en sammenhængende og koordineret indsats på tværs af kommune- og regionsgrænser og på tværs af sektorer
- At sikre borgere med særlige behov fuld adgang til specialiserede tilbud og behandling, således at den brede vifte af tilbud og den særlige ekspertise borgerne benytter sig af understøttes og udvikles

Fælles mål og visioner for den faglige indsats og udvikling

Mulighederne for at omsætte de fælles mål og visioner til handlinger, der har en reel betydning for borgerne, forudsætter et bevidst valg af det gode samarbejde.

Samtidig er det en forudsætning, at der sættes fokus på de opgaver, der binder indsatsen overfor borgerne sammen. Baggrunden er, at en række opgaver med fordel kan løses ved at tænke i fælles strategi, planlægning og udvikling af den sociale sektor.

Kommunerne og Region Midtjylland vil i fællesskab arbejde for:

- At styrke den faglige indsats overfor borgerne, blandt andet i form af videndeling og fælles faglige uddannelsesinitiativer
- At styrke faglige netværk på tværs af kommune- og regionsgrænser
- At styrke samarbejdet omkring kvalitetsudvikling med afsæt i kommunale og regionale kompetencer
- At styrke den evidensbaserede indsats på det sociale område

- At der i løbet af 2009 tages en række udviklingsinitiativer på det sociale område, hvor der arbejdes med fælles temaer

3.1 Fokus på kvalitetsudvikling

I kommunerne og i Region Midtjylland er der et stort ønske om fortsat at styrke og udvikle den faglige indsats, der ydes overfor borgerne. Kvalitetsudvikling er i den forbindelse et betydningsfuldt værktøj. Netop derfor er fokus rettet mod mulighederne for at forene de kommunale og regionale kompetencer - for derigennem at sikre det bedste afsæt for dynamik i de sociale tilbud.

Den administrative styregruppe vil løbende arbejde med opgaven og mulighederne for at tilrettelægge en fælles strategi og indsats på området.

Dette kan bl.a. ske i regi af JYFE (Jysk socialforsknings- og evalueringssamarbejde), som kommunerne og Region Midtjylland er medlem af. JYFE er et samarbejde mellem kommunerne i de midt- og nordjyske regioner samt Region Midtjylland og Region Nordjylland.

3.2 Retningslinier for bruger- og pårørendeinddragelse

Omdrejningspunktet for indsatsen på det sociale område er et godt samarbejde med brugerne og de pårørende om tilbuddene – herunder om ændrede behov og ønsker.

Derfor vil kommunerne og Region Midtjylland arbejde for et åbent og tillidsfuldt samarbejde med brugere og pårørende på to niveauer:

- Dels i de enkelte tilbud hvor indsatsen ydes.

Beslutningen om hvordan der i det enkelte tilbud arbejdes med bruger- og pårørendeinvolvering træffes af den enkelte kommune og af Region Midtjylland i forhold til de tilbud, den enkelte myndighed driver.

Af informationerne om de enkelte tilbud vil det fremgå, hvilke rammer der er for bruger- og pårørendeindflydelse – herunder om der er etableret bruger- og pårørenderåd.

- Dels med politiske og administrative beslutningstagere.

Tilbagemeldinger til de politiske og administrative systemer om indsatsen på det sociale område har stor betydning. Derfor inddrager de enkelte kommuner løbende det kommunale handicapråd i processen omkring udarbejdelsen af den årlige rammeaftale.

Der kan afholdes åbne konferencer, der behandler temaer for udvikling af det sociale område. Kommunerne afholder i samarbejde med Danske Handicaporganisationer en konference for de lokale handicapråd den 23. oktober 2008.

Endvidere vil kommunerne og Region Midtjylland i samarbejdet om rammeaftalen være opmærksomme på det arbejde, der pågår i det regionale udviklingsråd herunder rådets årlige rapport om udviklingen på det sociale område.

Det regionale udviklingsråd er nedsat i en 4-årig overgangsperiode og består af repræsentanter fra bruger- og pårørendeorganisationerne samt kommunale og regionale politikere. Kommunerne og Region Midtjylland skal hver især udarbejde en årlig redegørelse til udviklingsrådet, som skal danne baggrund for ovennævnte rapport.

Kapitel 4. Rammeaftalen som et smidigt værktøj

Med et fælles ønske om en dynamisk og fleksibel socialsektor er det for kommunerne og Region Midtjylland af stor betydning at sikre et smidigt samarbejde omkring den samlede tilbudsvifte. Ikke kun i forhold til den langsigtede planlægning, men også den løbende opfølgning - eksempelvis når der i løbet af året opstår akutte sager, tomme pladser og ventelister.

For at imødekomme behovet for samarbejde, koordination og fleksibilitet har kommunerne og Region Midtjylland oprettet en fælles kommunal og regional socialportal. Socialportalen er et internt arbejdsredskab, hvor bl.a. matchnings- og betalingsblanketter samt regionens akut-vidensbank findes.

Socialportalen skal udgøre et supplement til Tilbudsportalen. I det tilfælde at Tilbudsportalen opretter en funktion, som findes på den fælles socialportal, fjernes denne herfra.

Den fælles kommunale og regionale socialportal drives af Region Midtjylland og kan findes på: www.socialportalen.rm.dk

4.1 Centrale principper og etiske spilleregler

På en række områder er der mulighed for at aftale spilleregler og procedurer, der kan fungere som rettesnor og bidrage til at forebygge en række ubalancer i kapaciteten som en konsekvens af svingende behov.

Imidlertid er det vanskeligt at forudse alle problemfelter. Derfor har kommunerne og Region Midtjylland formuleret nogle centrale principper og etiske spilleregler for det mellemkommunale samarbejde og samarbejdet mellem kommunerne og Region Midtjylland:

- Information og dialog - om ændrede behov og prioriteringer på myndigheds- og brugerniveau
- Rettidig omhu - også på andre myndigheders vegne
- Dynamiske kapacitetsjusteringer – med fokus på udvikling og nye behov
- Brugerhensyn – forud for hensynet til driftsherre
- Fælles ansvar - for brugere det kan være vanskeligt at finde en plads til

Med de centrale principper understreges det, at der påhviler kommuner og Region Midtjylland en forpligtigelse til at tilpasse kapaciteten løbende med respekt og omtanke for brugerne og for andre myndigheder. Samtidig understreges det, at der påhviler en fælles forpligtigelse til at sikre, at brugerne sættes i centrum for samarbejdet mellem myndigheder og at uenigheder ikke får negative konsekvenser for brugerne.

4.2 Håndtering af akutte sager

De akutte sager vil udgøre en meget begrænset andel af det samlede antal visitationer til tilbuddene i regionen. Endvidere forventes det, at kommunerne i langt de fleste situationer vil have en viden om hvordan de akutte sager håndteres – samt et primært beredskab, der kan sikre en løsning. Baggrunden er, at kommunerne driver en lang række af de tilbud, der løser de akutte sager.

Formålet er derfor *ikke* at beskrive retningslinier for håndtering af akutte sager i kommunerne. Derimod er det ønsket, at beskrive et sikkerhedsnet – og dermed hvilke muligheder kommunen har for at søge hjælp til håndteringen af den akutte sag, når løsningen skal findes udenfor egen kommunegrænse. Hvor ofte en sådan situation indtræder, vil variere fra kommune til kommune – og afhænge af omfanget af eget primære beredskab.

I de situationer hvor en kommune har behov for at trække på akutkapacitet udenfor egen kommunegrænse, er det væsentligt, at der hurtigt kan etableres en løsning – at der ikke skal ringes fra "fra hus til hus", fordi ingen ønsker at stille kapacitet til rådighed.

Et ønske om at forebygge denne situation gør sig særligt gældende i de mest vanskelige situationer, hvor der er fyldt op i alle tilbud, og hvor leverandøransvaret er delt mellem flere kommuner og eventuelt Region Midtjylland. I disse situationer er det ifølge lovgivningen ikke entydigt, hvem der er forpligtiget til at etablere en løsning.

De akutte sager

En akut sag defineres som de situationer, hvor håndtering af sagen, på grund af sagens karakter, ikke kan afvente den ordinære, aftalte visitationsprocedure.

Det præciseres, at den visiterende kommune beslutter, hvornår en sag vurderes at være akut.

På voksenområdet forventes antallet af akutte sager at være meget beskedent. Antallet af akutsager forventes at være størst på den del af børne- og ungeområdet, der henvender sig til målgruppen med sociale og adfærdsmæssige vanskeligheder. Tilbuddene til denne målgruppe indgår ikke i rammeaftalen.

Organisering og håndtering af akutsager

Når en akutkapacitet skal findes, er der to hensyn at tage. For det første hensynet til at den valgte løsning er i overensstemmelse med brugerens behov. For det andet hensynet til at kommunen hurtigt skal kunne finde en løsning, og dermed ikke skal bruge unødigt tid på at ringe til mange forskellige tilbud for at undersøge mulighederne.

For at skabe et sikkerhedsnet udpeges en række kommunale og regionale tilbud som 'kontakt-tilbud', ligesom der etableres en akut-vidensbank.

Kommunerne og Region Midtjylland har forpligtet sig til at evaluere den valgte organisering.

Kontakt-tilbud

Med den praksisforankrede akutfunktion er et antal tilbud på hvert opgaveområde udpeget til at have en udvidet funktion i forbindelse med de akutte sager. Tilbudene er kontakt-tilbud for alle kommuner, der har behov for bistand i forbindelse med akutsager på det pågældende opgaveområde.

Tilbudene skal have et akutberedskab til rådighed, men skal også kunne pege på andre løsninger i andre tilbud, herunder være opmærksomme på om den enkelte bruger har behov for, at der findes et lokalt tilbud. Derudover kan der i kontakt-tilbudsfunktionen også ligge et tilbud om, at en eller flere medarbejdere fra det givne kontakt-tilbud med specialviden kan tilkaldes med henblik på rådgivning, vejledning og/eller supervision.

Kontakt-tilbudene har en udvidet forpligtigelse til at deltage i løsningen af opgaven. Falder brugerens problemstillinger indenfor tilbudets målgruppebeskrivelse - og er der mulighed for at etablere en løsning – er en afvisning af brugeren ikke acceptabel. Er der på tilbudet ikke mulighed for at etablere en løsning, påhviler der tilbudet en forpligtigelse til at finde en løsning på ét af de øvrige tilbud i regionen.

Med den praksisforankrede akutfunktion påtager kontakt-tilbudene sig dermed det regionale leverandøransvar i den akutte situation.

Den praksisforankrede akutfunktion forudsætter, at kontakt-tilbudene har en viden om de øvrige tilbud, som kvalificerer forslag om match mellem akutkapacitet og bruger. Derfor er kontakt-tilbudene naturlige deltagere i de faglige netværk beskrevet i kapitel otte.

Selve prisen for det valgte akuttilbud aftales konkret i den enkelte sag og driftsherren er forpligtiget til, hurtigst muligt, at meddele kommunen prisen for tilbudet. Inden 14 dage skal den visiterende kommune enten træffe beslutning om at forlænge opholdet eller sørge for iværksættelse af anden foranstaltning.

Kommunerne og Region Midtjylland vurderer hver især hvilke tilbud, der kan stilles til rådighed som kontakt-tilbud.

Akut-vidensbank

Til støtte for den kommunale sagsbehandling er der etableret en akut-vidensbank, med en oversigt over regionens samlede akutte kapacitet. På oversigten over kontakt-tilbud er de enkelte tilbud præsenteret med en kort beskrivelse af, hvad de kan tilbyde i akutte situationer. Der kan løbende ske ændringer i oversigten, som er tilgængelig Socialportalen.

Akut-vidensbanken drives af Region Midtjylland.

4.3 Håndtering af ventelister og tomme pladser

Med rammeaftalen er kommunerne og Region Midtjylland forpligtiget til at finde en balance mellem ikke at have unødigt tomme pladser (og høje priser) og for få pladser (og ventelister). Med rammeaftalen skal der således sikres balance i kapaciteten, og dermed overensstemmelse mellem udbuddet af pladser og efterspørgslen.

Der påhviler derfor også en forpligtigelse til at tilpasse kapaciteten, da netop dét er forudsætningen for at drive tilbudene økonomisk effektivt. Ubalancer som ventelister og tomme pladser skal derfor håndteres så fleksibelt og smidigt som muligt.

Forskellige typer af **ventelister** kan identificeres:

- a) Brugere der allerede har et relevant tilbud, men som ønsker et andet
- b) Brugere der er på venteliste til ét eller flere navngivne tilbud
- c) Brugere der er på venteliste til tilbud dækkende en overordnet målgruppe

Den visiterende kommune skriver brugeren på venteliste (type a, b eller c) hos den driftsherre, hvor brugeren ønskes optaget i tilbudet. Den enkelte driftsherre vurderer den samlede liste, når der opstår mulighed for at visitere nye brugere til tilbudet.

Er flere brugere på venteliste til samme tilbud, er det målet at sikre, at den bruger, der har det største behov for pladsen, også får tilbudet. Dermed bliver den faglige vurdering udgangspunktet, hvilket bidrager til at sikre, at brugerne med de sværeste problemstillinger ikke udstødes fra offentlige tilbud.

Imidlertid vil det altid være driftsherrens endelige beslutning hvilken borger, der får anvist den konkrete plads.

I regi af den administrative styregruppe er nedsat en arbejdsgruppe, der arbejder på at etablere et fælles sprogbrug vedr. ventelister. Det skal danne grundlag for, at fælles opgørelser over ventelister kan bruges som et planlægningsværktøj i forhold til justeringer af kapaciteten. Arbejdsgruppen fortsætter arbejdet med en yderligere differentiering og konkretisering af venteliste-begrebet, og afslutter arbejdet inden udgangen af 2008.

Kapitel 5. Generelle aftaler om økonomi

Tilbud på socialområdet finansieres fuldt ud af kommunerne, bortset fra visse særlige administrative opgaver omkring rammeaftalen og de specialrådgivningsydelser, hvorom der indgås kontrakt med VISO.

Kommunerne har ansvaret for, at der er det nødvendige antal pladser til rådighed enten i form af kommunens egne tilbud eller ved køb af pladser i private tilbud, tilbud i de fem regioner eller tilbud i andre kommuner.

Rammeaftalen skal indeholde specificerede takster for kommunernes køb af pladser og individuelle ydelser i tilknytning hertil samt takster for specialrådgivningsydelser.

Lovgivningen stiller krav om, at rammeaftalen indeholder takster for tilbud, der er omfattet af det regionale leverandøransvar.

Det er herudover aftalt med kommunerne, at taksterne for en række andre fortrinsvis kommunalt drevne tilbud også kan indgå i den oversigt over takster mv. for 2009, der udgør rammeaftalens bilag 1. Bilaget adskiller tydeligt, hvilke tilbud der er omfattet af rammeaftalen og hvilke tilbud, der derudover indgår i bilaget.

Udover tilbud omfattet af rammeaftalen driver kommunerne en række sociale tilbud. Kommunerne har aftalt, at regelsættet om takster også gælder for tilbud uden for rammeaftalen.

De udregnede takster for anvendelsen af tilbudene er fastsat ud fra en betragtning om, at serviceniveauet for 2008 fastholdes i Rammeaftale 2009. Takststigninger skal for den enkelte driftsherres samlede tilbud holdes inden for den almindelige pris- og lønfremskrivning.

5.1 Principper for takstfastsættelse

Ved fastsættelse af takster for regionale og kommunale tilbud anvendes følgende overordnede principper:

- **Incitament til effektiv drift**

Udbyderen skal have incitament til at sikre en løbende økonomisk effektiv drift, herunder at der sker den nødvendige tilpasning af kapaciteten. Efterspørgeren skal have incitament til at indgå i dialog med udbyderen om væsentlige ændringer i efterspørgslen.

- **Taksterne skal være retvisende**

Sammenlignelige tilbud skal kunne sammenlignes på priserne. Administrationen af takstsystemet skal være enkel, men samtidig give mulighed for den nødvendige differentiering. Takstsystemet skal være gennemsigtigt.

- **Budgetsikkerhed for kommunerne og Region Midtjylland**

Budgetterne skal være realistiske i forhold til de faktiske omkostninger. Løbende dialog og tilpasning af kapaciteten sikrer, at risiko for uforudsete udsving i økonomien dækkes ind.

- **Udviklingstiltag**

Det enkelte kommunale eller regionale tilbud skal sikres muligheden for løbende udvikling. Omkostningerne indregnes i taksten. Omfanget af udviklingstiltag fastsættes i den årlige rammeaftale.

- **Samme regler for alle udbydere af tilbud**

For at sikre ensartede konkurrencevilkår gælder de samme regler for omkostningsberegninger for alle udbydere inden for rammeaftalens område. Der er enighed om, at taksterne bør kunne betragtes som endelige, og at efterregulering i videst muligt omfang bør undgås.

5.2 Indhold af taksterne

Taksterne skal indeholde alle udgifter, der kan henføres til et tilbud. Taksterne skal blandt andet rumme tilbudenenes driftsomkostninger, udviklingsomkostninger, henførbare administrationsudgifter, udgifter ved ubenyttede pladser, pladser til akutte tilbud og eventuelt beredskab som led i at undgå ventelister.

Endvidere skal taksterne indeholde udgifter til afskrivning og forrentning af driftsherrens bygninger, grunde samt inventar og driftsmidler, der ikke kan afskrives straks. Hvis tilbudet holder til i lejede lokaler, indregnes de faktiske udgifter til husleje. Endelig indregnes udgifter til opsparet tjenestemandspension i driftsåret.

Kommunerne i regionen og Region Midtjylland har indgået aftale om omkostnings- og beregningsmodeller på social- og specialundervisningsområdet. Aftalen fremgår af bilag 2 og danner grundlag for beregningen af de årlige takster for de tilbud, der indgår i rammeaftalen.

5.3 Forudsætninger der aftales i forbindelse med den årlige rammeaftale

I forbindelse med den årlige rammeaftale oplyses om visse generelle forudsætninger for beregningen af taksterne. Der er mellem kommunerne i regionen og Region Midtjylland indarbejdet følgende forudsætninger i takstberegningerne for 2009:

- **Udviklingsomkostninger:** Der er enighed om, at udviklingen af de sociale tilbud og tilbud om specialundervisning ikke må gå i stå. I taksterne indregnes et generelt tillæg til udvikling og omstilling af de enkelte opgaveområder svarende til 0,5 % af de samlede driftsudgifter.
- **Dokumentation af kvalitet:** Der er enighed om, at kvaliteten skal dokumenteres i de sociale tilbud og tilbud om specialundervisning. Til dækning af omkostninger til blandt andet undersøgelse af brugernes og de pårørendes tilfredshed indregnes et generelt tillæg svarende til 0,2 % af de samlede driftsudgifter.

- **Tilsyn.** Det er væsentligt, at den enkelte driftsherre tilrettelægger et effektivt tilsyn med de sociale tilbud og tilbud om specialundervisning. Til dækning af omkostninger til tilsyn indregnes et generelt tillæg svarende til 0,3 % af de samlede driftsudgifter.
- **Administration:** De henførbare administrationsudgifter er beregnet til 5,4 % af de samlede øvrige driftsudgifter. De enkelte kommuner kan beregne egne administrationsudgifter op til det fælles aftalte niveau. Vælger kommunen dette skal opgørelserne dokumenteres og endvidere godkendes af revisionen.
- **Tjenestemandspensioner:** Udgifterne til årlig opsparet pension for de tjenestemænd, der er ansat i det enkelte tilbud pr. 1. januar 2009, skal indregnes i taksterne. Det sker på baggrund af en konkret beregning i de enkelte tilbud.
- **Belægningsprocent:** Der fastsættes en belægningsprocent for alle tilbud hvor der afregnes efter antal dag- eller døgnpladser - 95 % for tilbud på børne- og ungeområdet og 98 % for tilbud på voksenområdet, dog eksklusiv krisecentre og forsorgshjem. Der kan dog ved etablering af nye tilbud indgås konkrete aftaler om anden belægningsprocent. Det kan aftales, at der i konkrete tilbud er mulighed for akutte anbringelser, som ikke indgår i normeringsforudsætningen og opgørelse af belægningsprocent.

For krisecentre og forsorgshjem er der større variation i belægningen i forhold til antallet af pladser, hvorfor der er grund til at have en særlig bevågenhed på dette område. Belægningsprocenten fastsættes, som gennemsnittet af de to forudgående års belægningsprocent for det enkelte tilbud. Ved takstberegningen for 2009 anvendes den gennemsnitlige belægningsprocent for 2006 og 2007 på det enkelte tilbud.

- **Visitations- og betalingsaftale:** For at sikre fleksibilitet og dokumentation ved køb af pladser mellem myndigheder skal der indgås en skriftlig visitations- og betalingsaftale mellem køber og sælger. På sigt skal der etableres en elektronisk løsning, som indebærer, at denne procedure ikke kræver ekstra ressourcer.

I tilfælde af revisitation og deraf større ændringer i betalingen, forpligter den enkelte handlekommune sig til at inddrage betalingskommunen.

- **Takstgrupper:** Taksterne er beregnet ud fra en gennemsnitlig ydelsespakke, defineret via en servicedeklaration eller anden indholdsbeskrivelse. Dog kan der som en del af den årlige fastsættelse af takster indberettes flere takstgrupper med hver sin servicedeklaration eller indholdsbeskrivelse i samme tilbud. Det skal dog ske indenfor en uændret samlet ramme for det enkelte tilbud.

Individuel tilpasning af takster i helt særlige tilfælde: I helt særlige tilfælde kan der være brugere, der har væsentlig anderledes behov. Her kan der aftales køb af til lægsydelse eller en procentvis regulering af taksten, hvis der er enighed herom. Til lægsydelse er ydelse, der ikke er omfattet af grundpakken og som aftales, hvis der er behov for en ekstraordinær indsats

- **Abonnementsordninger:** Der er mulighed for, at køber og sælger kan indgå abonnementsaftaler på en række særlige områder. Formålet er, at sikre en rationel drift og samtidig tilgodese et ønske om at fastholde en bestemt kapacitet og et fagligt beredskab af hensyn til den enkelte kommunes forsyningsikkerhed.

For specialrådgivning, kommunikationsområdet, hjælpemidler samt ambulante behandling af misbrugere er der ikke samme mulighed for at opgøre budget og forbrug i antal pladser og fastsætte takster. Der er typisk tale om mange forskellige typer af ydelser, og hvor omfanget af indsatsen varierer betydeligt fra sag til sag.

Specialrådgivning til børn og unge med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne samt tilbud på kommunikationsområdet kan etableres som abonnementsordninger med mulighed for tilkøbsydelser.

Blandt leverandører af ydelser på misbrugsområdet er der en meget forskellig praksis for takstfastsættelse, hvilket reducerer mulighederne for sammenligninger. Derfor er der igangsat et arbejde på området, som dog afventer eventuelle centrale initiativer.

Der er sat et udredningsarbejde i gang, som skal vurdere abonnementsordninger vedrørende kommunikationsområdet.

Princippet i de foreslåede abonnementsordninger og takststrukturer for misbrugsbehandling er nærmere beskrevet i bilag 3.

- **Regulering af over-/underskud:** Der er et lovkrav om, at regionernes over- og underskud efterreguleres i taksterne to år efter. Takstaftalen forudsætter, at kommunerne foretager tilsvarende efterreguleringer. Der er enighed om, at efterregulering af takster så vidt muligt bør undgås. Endvidere er der enighed om, at de enkelte tilbud bør have incitament til at sikre en så effektiv drift, som overhovedet muligt. Det aftales derfor, at et årligt over- eller underskud på +/- 5 % ikke efterreguleres i taksten to år efter, idet det antages at over- eller underskud af denne størrelsesorden er et led i almindelig rationel driftsvaretagelse.

Er der tilbud, hvor over- eller underskud er større end +/- 5 %, udlignes den andel af over- eller underskud, som ligger ud over +/- 5 %, mellem tilbud inden for samme hovedmålgruppe i egen organisation: Specialundervisning/kommunikation, tilbud til børn og unge, tilbud til voksne samt tilbud til sindslidende. Kommunerne kan vælge en mere detaljeret inddeling, hvis der er behov for det af hensyn til kommunens organisering og politisk vedtagne bevilningsniveauer.

Kapitel 6. Et tilbageblik på Rammeaftale 2008

I forbindelse med udarbejdelse af den årlige rammeaftale, er det et krav, at der kigges tilbage på det forgangne år.

Rammeaftalen skal forholde sig til de kommunale redegørelser og forbruget det forløbne år. Herudover er der krav om, at samarbejdet om udarbejdelsen af Rammeaftale 2008 samt forskellige forhold i aftaleperioden skal beskrives.

6.1 Tilbageblik på behov og forbrug i 2008

Som et led i udarbejdelsen af Rammeaftale 2008 indberettede alle 19 kommuner en kommunal redegørelse, hvori det forventede behov for tilbud i 2008 og et overslag over forventede tendenser de tre følgende år blev angivet. På baggrund af de kommunale redegørelser blev det besluttet, at kapaciteten for 2007 stort set skulle videreføres i 2008.

I de kommunale redegørelser havde kommunerne mulighed for at angive, hvis de oplevede problemer med at finde plads i bestemte typer af tilbud. Halvdelen af kommunerne havde ikke oplevet problemer i det foregående år. De resterende kommuner var ikke entydige i deres svar, men flere kommuner havde angivet, at de manglede pladser til voksne med psykisk handicap og sindslidelser, mens nogle kommuner havde oplevet at mangle sikrede pladser til børn og unge.

I tabel 6.1 ses en oversigt over belægningsituationen i regionen i form af belægningsprocenten på de sociale tilbud i 2007 og 1. halvår 2008 fordelt på målgrupper. Desuden er belægningsdata for 1. halvår 2008 fordelt på henholdsvis dag- og døgnpladser. Oplysningerne om forbruget stammer fra de kvartalsvise opgørelser, der er aftalt at udarbejde som et led i opfølgningen på Rammeaftale 2008.

Tabel 6.1. Belægningsprocenten på de sociale tilbud fordelt på målgrupper

Målgruppe	Belægning 2007 (%)	Belægning 1. halvår 2008 (%)	Belægning 1. halvår 2008 (%)	
	Samlet	Samlet	Dag	Døgn
Sikrede døgninstitutioner for børn og unge	113	101	113	99
Fysisk og psykisk handicappede børn og unge	108	107	98	109
Voksne fysisk handicappede og senhjerneskadede	87	95	97	94
Voksne psykisk handicappede og personer med autisme	98	98	97	99
Voksne med sindslidelse	105	100	94	105
Dagtilbud på revalideringscentre	97	93	93	-
Personer med misbrugsproblemer ⁽¹⁾	94	109	117	64
Kvindekrisecentre	79	76	-	76
Forsorgshjem	95	88	88	88

Note 1: I 2. kvartalsvise opfølgning er tilbud til personer med stof- og alkoholmisbrug lagt sammen til én målgruppe. Belægningsprocenten for ambulant behandling 1. halvår 2008 er 104%.

Note 2: Det har ikke været teknisk muligt, at udrede belægningsdata for 2007 i henholdsvis dag og døgn.

Region Midtjylland driver desuden en række tilbud efter overenskomst med enkelte kommuner. Belægningsprocenten herfor er angivet i tabel 6.2.

Tabel 6.2. Belægningsprocenten for socialt truede børn og unge

Målgruppe	Belægning 2007 (%)	Belægning 1. halvår 2008 (%)	Belægning 1. halvår 2008 (%)	
	Samlet	Samlet	Dag	Døgn
Socialt truede børn og unge ⁽¹⁾	101	106	101	111

Note 1: Indeholder kun tal for Region Midtjyllands institutioner, idet rammeaftalen for 2008 ikke omfatter kommunernes tilbud i denne målgruppe.

Note 2: Det har ikke været teknisk muligt, at udrede belægningsdata for 2007 i henholdsvis dag og døgn.

Der foreligger ikke et samlet overblik over alle leverandørers forbrugsoplysninger på kommunikations-, hjælpemiddel- og specialrådgivningsområdet.

På www.socialportalen.rm.dk findes kvartalsvise opfølgninger vedr. belægningen på de sociale tilbud for hele 2008. Her foreligger belægningsprocenterne også for de enkelte tilbud omfattet af Rammeaftale 2008.

6.2 Samarbejdet om Rammeaftale 2008

Rammeaftalen blev udarbejdet i åben dialog mellem kommunerne og Region Midtjylland. Den administrative styregruppe nedsatte en række arbejdsgrupper med repræsentanter for kommunerne og Region Midtjylland, der beskæftigede sig med temaer som principper for udregning af takster, håndtering af akutte situationer, ventelister og dyre enkeltforanstaltninger.

Samarbejdsprocessen omkring udarbejdelsen af Rammeaftale 2008 var med til at sikre enighed omkring rammeaftalen og dens principper. Dette er afgørende, idet uenighed ikke kan indbringes for anden administrativ myndighed

Den 15. oktober 2007 havde Region Midtjylland og alle 19 kommuner tilsluttet sig Rammeaftale 2008.

Den administrative styregruppe har i løbet af 2008 afholdt jævnlige møder. På møderne har den administrative styregruppe dels fulgt op på Rammeaftale 2008 og dels udarbejdet Rammeaftale 2009.

I møderækken er der lagt vægt på en åben og ligefrem dialog om rammeaftalen og om udviklingen i behovet for tilbud på det sociale område og de problematikker, der er blevet rejst på møderne.

Samarbejdet i den administrative styregruppe følges op af lokalt samarbejde mellem kommunale sagsbehandlere og leverandører. Her drøftes konkrete problematikker, der vedrører samarbejdet mellem den enkelte kommune og leverandøren. Det lokale samarbejde er medvirkende til at få rammeaftalen til at fungere som et smidigt værktøj.

Kapitel 7. Tilbudsviften

Som et led i udarbejdelsen af rammeaftalen har alle 19 kommuner indsendt en kommunal redegørelse til Region Midtjylland, hvori det forventede behov for tilbud i 2009 og de tre følgende overslagsår præsenteres.

Med afsæt i de kommunale redegørelser tilkendes det, at kommunerne med enkelte undtagelser forventer et stort set uændret forbrug i 2009 i forhold til 2008. På den baggrund er det besluttet, at den kapacitet, der blev stillet til rådighed for kommunerne i regionen i 2008 overordnet set videreføres med visse justeringer.

Det angives dog, at der kan være et behov for at øge/se på antallet af pladser knyttet til målgruppen voksne med psykisk handicap og sindslidelser.

Samtidig oplever flere kommuner på tværs i regionen en mangel på pladser til børn og unge med behov for ophold på sikrede institutioner, ligesom en række kommuner angiver, at den fysiske kapacitet til voldsramte kvinder ikke matcher efterspørgslen.

Der er endvidere sket en løbende justering af kapaciteten i Rammeaftale 2008 i aftaleperioden. I de kommunale budgetforslag for 2009, der forhandles i august og september, indgår der i flere kommuner forslag til udvidelser og nye tilbud på udvalgte områder.

Der er mellem kommuner og Region Midtjylland stor enighed om behovet for løbende opfølgning og justering af kapaciteten i takt med ændrede behov. Der lægges dermed stor vægt på en dynamisk opfølgning på rammeaftalen, hvorfor der efter vedtagelse af Rammeaftale 2009, gennem faglig dialog og behovsvurdering, i en fælles planlægningsfase vil blive foretaget en mere konkret planlægning for en række målgrupper.

Den Administrative Styregruppe tager initiativ til, at der igangsættes en fælles planlægning for at afklare behovet og afklare hvor en evt. udvidelse/reduktion i kapacitet bedst kan finde sted for følgende målgrupper: domfældte udviklingshæmmede, senhjerneskadede med udadreagerende adfærd samt børn og unge med gennemgribende udviklingsforstyrrelser og svære psykiatriske lidelser. De fælles planlægningsprocesser vil strække sig hen over aftaleperioden og vil kunne gøre det nødvendigt, at udarbejde tillæg til rammeaftalen i aftaleperioden.

Når der er konkrete forslag til justeringer på en institution, er der gode erfaringer med at driftsherren mødes med de aktuelle køberkommuner til fastlæggelse af målgruppe, antal pladser og serviceniveau, inden der træffes endelig beslutning.

Der er derudover behov for at forbedre det mere langsigtede planlægningsgrundlag. Arbejdet om fælles sprog vedr. ventelister er en vigtig del af dette.

Det Regionale Udviklingsråd har i sin redegørelse sat fokus på en række områder, som Rådet har fundet grundlag for at have øget opmærksomhed på. Det drejer sig bl.a. om voksne handicappede på venteliste til egen bolig og specialiserede tilbud til børn og unge med fysisk og psykisk funktionsnedsættelse.

Udviklingsrådets bemærkninger, de regionale observationer af efterspørgslen og det kommunalt udarbejdede planlægningsgrundlag for socialområdet, indgår i det videre konkrete planlægnings- og udredningsarbejde i forhold til den fremtidige tilbudsvifte på det sociale område.

På de følgende sider gives en kort beskrivelse af den tilbudsvifte, der i 2009 er aftalt mellem de 19 kommuner og Region Midtjylland, opdelt på målgrupper/tilbud. Som et afsluttende afsnit er mulighederne for specialrådgivning beskrevet. Herudover beskrives organiseringen af samrådsfunktionen for domfældte udviklingshæmmede.

- Børn og unge med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne
- Sikrede institutioner for børn og unge
- Voksne med sindslidelse
- Voksne fysisk handicappede inkl. senhjerneskedede
- Personer med psykisk handicap inkl. autister
- Dagtilbud på revalideringscentre
- Personer med kommunikationshandicap
- Hjælpemidler
- Kvindekrisecentre
- Forsorgshjem
- Stofmisbrugsområdet
- Specialrådgivning
- Samråd for domfældte udviklingshæmmede

Det er endvidere et krav, at der i rammeaftalen sættes fokus på udvikling af sociale tilbud med mere end 100 døgnpladser. I regionen findes to tilbud af denne størrelse – Landsbyen Sølund og Østervang. De to driftsherrer har udarbejdet udviklingsplaner for tilbudene. De fremgår af bilagene 4 og 5.

Oplysninger om pladser i nedenstående tabeller er opgjort på baggrund af det fælles takstbilag fra 2008, informationer indsamlet i forbindelse med de kvartalsvise opfølgninger på Rammeaftale 2008 samt kommunernes og Region Midtjyllands informationer om tilpasninger i kapaciteten. Grundet opfølgningstidspunktet og usikkerheder i datamaterialet kan der forekomme afvigelser i forhold til bilag 1 til Rammeaftale 2009, der indeholder en målgruppeopdelt oversigt over de enkelte tilbud - af oversigten fremgår også oplysninger om driftsherren, takster m.v.

Oversigten over tilbudene og informationerne om hvert enkelt tilbud skal ses i sammenhæng med den landsdækkende Tilbudsportal, der drives af staten. Tilbudsportalen (www.tilbudsportalen.dk) indeholder en beskrivelse af hvert enkelt tilbud på det sociale område.

Via Tilbudsportalen er det muligt at søge relevant materiale om de enkelte tilbud – og i kombination med tilbudenenes hjemmesider kan der læses mere om det faglige indhold og kompetencerne i tilbudet.

7.1 Børn og unge med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne

Målgruppe

Tilbudene på området er målrettet børn og unge med handicap - eksempelvis multi-handicap. Brugerne har behov for behandling og udviklingsmæssig støtte af deres funktionsnedsættelse.

Målgruppen rummer også brugere med psykiatriske lidelser – såsom spiseforstyrrelser, skizofreni og ADHD (tidligere kaldet DAMP). Behandlingen indeholder en væsentlig psykiatrisk indsats og dermed et samarbejde med det øvrige psykiatriske system.

Tilbudsvifte

Tilbudene i regionen til børn og unge med handicap supplerer hinanden. De indebærer en specialpædagogisk indsats og omfatter dag- og døgntilbud – herunder også døgn-tilbud i form af aflastning. I nogle tilbud indeholder behandlingen også en væsentlig psykiatrisk indsats.

Tabel 7.1. Oversigt over pladser

	2008	2009
Dagpladser	383	383
Døgnpladser	482	493

7.2 Sikrede institutioner for børn og unge

Målgruppe

De sikrede institutioner er målrettet børn og unge, som opfylder betingelserne i Socialministeriets bekendtgørelse om magtanvendelse for placering i sikrede institutioner. Det vil blandt andet sige ophold på grund af farlighed, længerevarende behandlingsforløb, ophold der træder i stedet for varetægtsfængsling, og afsoning når visse betingelser er opfyldt.

Tilbudsvifte

I Danmark findes i alt syv sikrede institutioner, herunder tre særligt sikrede afdelinger for meget voldelige unge, og én særligt sikret afdeling for unge med psykiske lidelser.

I tilknytning til nogle af de sikrede afdelinger er der etableret åbne afdelinger. Disse er fortrinsvis til unge idømt ungdomssanktion, men også til andre kriminelle og kriminalitetstruede unge. De åbne afdelinger skaber mulighed for, at den unge kan modtage en sammenhængende pædagogisk indsats i forbindelse med udslusning - fra ophold på en sikret afdeling til et ophold på en åben afdeling.

To af de syv sikrede institutioner er placeret i regionen; Koglen i Herning og Grenen i Grenå, der også har en afdeling i Randers.

For at efterkomme kommunernes ønsker om flere pladser til børn og unge med behov for ophold på sikrede institutioner, har kommuner og Region Midtjylland aftalt hurtigst muligt at udvide den sikrede institution Grenen med 5 pladser.

Tabel 7.2. Oversigt over pladser

	2008	2009
Åbne pladser	23	23
Sikrede pladser	15	20
Særligt sikrede pladser	10	10

De sikrede pladser anvendes af alle kommuner i Danmark, og der foregår for nuværende en koordinering af de sikrede afdelinger vedrørende unge, som placeres i varetægtssurrogat. I kapitel ni kan der læses mere om regionernes samarbejde i forbindelse med koordineringen af behovet for pladser på de sikrede afdelinger.

7.3 Voksne med sindslidelse

Målgruppe

Den overordnede målgruppe for de socialpsykiatriske tilbud, er voksne personer med svære sindslidelser, adfærdsforstyrrelser og reducerede sociale færdigheder af en sådan karakter, at personerne ikke er i stand til at leve en tilfredsstillende og selvhjulpent tilværelse i kortere eller længere perioder af deres liv.

Målgruppen omfatter voksne personer med skizofreni og andre psykoser, alvorlige affektive lidelser og personlighedsforstyrrelser, svære spiseforstyrrelser, alvorlige angst- og tvangstilfælde og organiske lidelser – primært demenssygdomme – samt psykisk udviklingshæmmede med sindslidelser. Ofte vil der også være tale om misbrugsproblemer.

Målgruppen har divergerende behov for socialpsykiatrisk støtte og behandling, både i forhold til vedvarende, stabile og sammenhængende tilbud og i forhold til fleksibilitet over tid.

Tilbudsvifte

Indsatsen byder i dag på en bred palet af forskellige former for støtte. Tilbudsviften rummer både dag- og døgntilbud af forholdsvis almen karakter samt mere omfattende og specialiserede tilbud, forsorgstilbud og person- og bostøtte. Samtidig arbejdes der med mangeartede løsningsmodeller, der på tværs af sektorer tager afsæt i den enkelte persons behov og situation. Tilbudsviften i socialpsykiatrien er yderligere karakteriseret ved, at der ofte er behov for et kontinuerligt og tæt samarbejde mellem de forskellige tilbud og sektorer i den sociale indsats.

Der igangsættes en proces til etablering af et nyt Gårdhaven med 22 boliger til erstatning for det nuværende. Boligerne forventes opført som almennyttige boliger og placeres i Viborg kommune. Der planlægges i et samarbejde en beskrivelse af den fremtidige Gårdhavens tilbud og målgruppe. Det forventes, at det tidligst kan tages i brug i 2010/2011.

Tabel 7.3. Oversigt over pladser

	2008	2009
Dagpladser	720	707
Døgnpladser	756	756

Botilbud

Botilbudene varetager forskellige opgaver. Nogle tilbud er rettet mod en særlig gruppe brugere eller har et særligt indhold i tilbudet, andre tilbud er mere almene med en meget bred målgruppe. Tilbudene kan være af midlertidig eller længerevarende karakter. Derudover arbejdes også med mere fleksible døgntilbud, for brugere der bor i eget hjem.

Dagtilbud

Nogle dagtilbud er karakteriseret ved at tilbyde individuelle træningsforløb af afgrænset varighed. Der arbejdes typisk med udgangspunkt i problemer knyttet til sygdom, kommunikation, fritidsaktiviteter, arbejdsprøvning og praktisk social færdighedstræning. Andre dagtilbud er karakteriseret ved at fungere som frirum i form af væresteder for personer med en sindslidelse. Disse tilbud drives som aktivitets- og samværs-tilbud efter servicelovens § 104.

Yderligere er der etableret forskellige arbejdsmarkedsrettede dagtilbud, hvor brugeren er i beskyttet beskæftigelse inden for såvel produktion som service, hvilke drives efter servicelovens § 103.

Bostøtte, personstøtte og støttekontaktperson

Bostøtte-, personstøtte- og støttekontaktpersonordningen er kendetegnet ved at være målrettet den enkelte persons liv og situation. Indsatsen er fleksibel og tilrettelægges og sammensættes med afsæt i den enkeltes ønsker og behov.

Forsorgspladser

Med henblik på at yde en integreret indsats i forhold til de personer med sindslidelser som er blandt de absolut sværest stillede, er der etableret en række specielle forsorgstilbud. Brugere her er typisk marginaliserede med dobbeltdiagnose og hjemløshedsproblemer, som ikke kan profitere af de almene socialpsykiatriske tilbud.

7.4 Voksne fysisk handicappede inkl. senhjerneskedede

Målgruppe

Målgruppen voksne fysisk handicappede dækker over følgende:

1. Personer med svære hjernesker, neurologiske lidelser eller med komplekse følger af moderate hjernesker, som efter endt sygehusbehandling har behov for en intensiv, omfattende og specialiseret rehabiliteringsstøtte i midlertidige eller varige dag- og døgntilbud.

Der er ofte tale om følger på både det fysiske område (f.eks. lammelser, bevægelsesmæssige følger), det psykiske område (kognitive, adfærdsmæssige følger) og det sociale område (ændret social kompetence, følger for hverdagslivet).

2. Personer med fysiske handicaps eller hjernesker med bopæl i eget hjem eller i socialt tilbud, som har behov for et kortere, intensivt dag- eller døgntilbud med genoptræning af færdigheder og afklaring af specielle problemstillinger.
3. Unge voksne med opmærksomhedsforstyrrelse, som medfører store vanskeligheder med at strukturere en dagligdag, passe skolegang, uddannelse eller arbejde –

og fastholde sociale relationer. Samtidig har brugerne ofte en psykiatrisk overbygning og øget risiko for at komme ud i misbrug eller kriminalitet.

Tilbudsvifte

Tilbudene på området er geografisk spredt i regionen.

Tabel 7.4. Oversigt over pladser

	2008	2009
Dagpladser	443	443
Døgnpladser	308	315

Der findes en bred vifte af tilbud til målgruppen:

Midlertidige boformer

Tilbud til personer med moderat til svær hjerneskade/neurologisk lidelse med henblik på at udrede, afklare og udvikle egne ressourcer, samt en vurdering af behovet for den fremtidige indsats. Denne kan være i forhold til udvikling af færdigheder, genskabe en tilværelse så nær det tidligere som muligt eller en vurdering af mulighederne for bolig, beskæftigelse, fritidsliv og netværk. Tilbudets varighed er meget varierende, men kan strække sig op til tre år.

Længerevarende botilbud

Tilbud til personer med svære problemstillinger; kognitive, fysiske, sociale og adfærdsmæssige.

Støtte i egen bolig

Der gives støtte i egen bolig i forskelligt omfang. Boligen kan være i en organisatorisk sammenhæng med andre boliger, og vil da typisk omfatte mennesker med behov for vidtfavnende støtte til personlig udvikling, praktiske og sociale færdigheder samt et vedvarende behov for omfattende pleje og omsorg.

Støtten kan også gives i mindre omfang i en mere selvstændigt beliggende bolig. Støtten indebærer tillige deltagelse i blandt andet beskæftigelse, fritidsaktiviteter og undervisning, samt arbejde med at opbygge og bevare sociale relationer til eksempelvis familie og børn.

Dagtilbud

Der tilbydes aktivitets- og samværstilbud, som flere steder organisatorisk er tilknyttet botilbudene. Derved skabes en sammenhæng i indsatsen, ligesom det sikres, at udredning og afklaring også omfatter beskæftigelse og/eller arbejdssevnevurdering.

Yderligere er der etableret forskellige arbejdsmarkedsrettede dagtilbud, hvor brugeren er i beskyttet beskæftigelse inden for såvel produktion som service, hvilke drives efter servicelovens § 103.

Der tilbydes træning og rehabiliteringsforløb i dagtimerne. Træningen foregår med basis i en neurologisk undersøgelse, og der udarbejdes løbende handleplaner i samarbejde med sagsbehandler, pårørende og den skadede.

Til unge med ADHD (tidligere kaldet DAMP) tilbydes botræning og hjælp til erhvervspraktik i en længere periode.

7.5 Personer med psykisk handicap inkl. autister

Målgruppe

Målgruppen psykisk handicappede inkl. autister dækker over følgende to undermålgrupper:

1. Voksne med udviklingshæmning i lettere, middelsvær og svær grad. Der er et stort spænd i brugergruppen – fra brugere der magter de fleste almindelige daglige aktiviteter og praktiske opgaver med støtte, til brugere der kræver konstant og vedvarende hjælp og opsyn.

Nogle brugere er idømt ophold på en institution og/eller tilsyn. Det er brugere, der har begået kriminalitet; eksempelvis seksualforbrydelser mod børn eller voksne, grov vold, forsøg på manddrab eller ildspåsættelse.

Brugerne kan også have svære bevægehandicaps, være hørehandicappede, lide af epilepsi og alene formå begrænsede former for ikke-sproglig kommunikation.

2. Børn og voksne med problemstillinger indenfor autismespektret kan karakteriseres ved, at evnen til socialt samspil er mangelfuldt udviklet, at evnen til følelsesmæssig respons og den almindelige situationsfornemmelse mangler, og at der er ringe interesse for deltagelse i fælles aktiviteter. Der synes at mangle, hvad man har betegnet som "social intelligens", en instinktiv fornemmelse for, hvad andre føler og tænker, samt evnen til at aflæse sociale situationer. Indenfor gruppen er der tale om en meget ujævn profil, med store variationer i handicapgrad. Brugerne kan have en selvskadende adfærd, have udviklingsforstyrrelser og depressioner.

Tilbudsvifte

Tilbudene til målgruppen er geografisk spredt over hele regionen.

Tabel 7.5. Oversigt over pladser

	2008	2009
Dagpladser	3266	3266
Døgnpladser	2002	2014

Boforner

Bofornerne er organiseret med udgangspunkt i brugernes forskellige behov. For de mest selvhjulpne brugere tilbydes indsatsen i ungdomskollegier, bofællesskaber og støtte i egen bolig, og for brugere der har et mere omfattende behov for støtte, i botilbud. Der tilbydes også afklarings- og botræningstilbud, hvor der gives en intensiv træning. Endelig findes også de meget specialiserede botilbud, som primært henvender sig til særlige målgrupper, eksempelvis brugere idømt sanktioner eller med behov for pleje og omsorg.

På området tilbydes også aflastning for børn med autisme i alderen 6-18 år. Der er tale om tilbud til familier med hjemmeboende børn som frekventerer specialskoler.

Dagtilbud

Dagtilbudene omfatter både beskyttet beskæftigelse samt aktivitets- og samværstilbud. Dagtilbudene er kendetegnet ved et varieret udbud af aktiviteter, hvor der arbejdes med at udvikle egne ressourcer. Indholdet i tilbudene kan være forskellige former for industriel produktion, serviceaktiviteter, butiks- og cafédrift, kreative værksteder, fysisk træning samt sans- og oplevelsesmuligheder. Der kan også indgås samarbejde med det private og offentlige arbejdsmarked, når en bruger ønsker ansættelse i et fleksjob.

Særlige projekter

Nogle brugere modtager et tilbud i form af særligt tilrettelagte projekter. Der er tale om en lille gruppe, der blandt andet kan have et u hensigtsmæssigt reaktionsmønster i form af eksempelvis trusler, vold eller anden afvigende adfærd. Andre brugere kan have svært ved at indgå i sociale sammenhænge og modtager derfor ikke et tilbud i store fællesskaber.

7.6 Dagtilbud- beskyttet beskæftigelse

Målgruppe

Dagtilbud om beskyttet beskæftigelse på revalideringscentre er målrettet førtidspensionister, der på grund af nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne – eller særlige sociale problemer – ikke kan opnå eller fastholde beskæftigelse.

Tilbudsvifte

Det er kendetegnende at tilbudene benyttes af personer, der ikke også modtager et døgntilbud. En mindre del af tilbudene om beskyttet beskæftigelse drives primært i tilknytning til andre tilbud på det sociale område.

Tabel 7.6. Oversigt over pladser

	2008	2009
Samlet antal pladser	244	244

Note: Udover antal pladser i tabellen er der et antal aktivitets- og samværstilbud, der er opgjort under de forskellige målgrupper.

7.7 Personer med kommunikationshandicap

Målgruppe

Tilbud til personer med kommunikationshandicap består af tre områder; taleområdet, synsområdet og høreområdet. Hvert område har sin egen målgruppe:

Taleområdets tilbud retter sig mod børn og voksne med tale- og sprogvanskeligheder, erhvervet hjerneskade, stamme-, læse- stemmevanskeligheder, herunder voksne med progredierende lidelser (Parkinsons m.v.) og bortopereret strube. Desuden varetages også behandlingen af læbe-ganespalte patienter.

Høreområdets målgruppe er hørehandicappede børn og voksne, døve, døvblevne, døvblinde, personer med cochlear implant, Ménières sygdom, tinnitus, samt pårørende og personale.

Synsområdets målgruppe er blinde og svagsynede børn, unge og voksne.

Tilbudsvifte

Tilbudsstrukturen er karakteriseret ved få centrale institutioner, der dækker et stort optageområde. En del af de ydelser der tilbydes på tale-, høre- og synsområderne er af så specialiseret karakter, at hensynet til en høj faglighed tilsiger en central struktur.

På kommunikationsområdet tilbydes specialrådgivning til personer med medfødte eller erhvervede handicaps, der har en sådan karakter, at de kræver et højt specialiseret tilbud. Det drejer sig typisk om lidelser eller handicaps, der i svær grad hæmmer borgerens funktionsevne.

Kerneydelsen på tale-, høre- og synsområderne er undervisning, rådgivning og vejledning tilpasset borgerens handicap. På synsområdet tilbydes desuden sagsbehandling i forhold til målgruppens handicap, og på taleområdet er undersøgelse og udredning en del af kerneydelsen.

Af hensyn til forsyningsikkerheden og sikkerheden for en rationel drift, kan der indgås abonnementsaftaler på kommunikationsområdet for de ydelser, der ikke er omfattet af traditionel takstbetaling. Abonnementsordningerne er omtalt yderligere i bilag 3, mens priserne på området fremgår af bilag 1.

Flertallet af brugerne på området benytter sig af undervisning, rådgivning og vejledning, men på området er der også enkelte egentlige dag- og døgntilbud, som det fremgår af tabellen nedenfor.

Tabel 7.7. Oversigt over pladser

	2008	2009
Dagpladser	46	46
Døgnpladser	7	7

7.8 Hjælpe midler

Målgruppe

Hjælpe middelområdet målgruppe er personer med betydelig nedsat fysisk og/eller psykisk funktionsevne.

Tilbudsvifte

Indsatsen består af rådgivning og vejledning om tekniske hjælpemidler til handicappede børn og voksne. I rådgivningen indgår en analyse af problemet og en vurdering af mulige løsninger.

På området kan der ligeledes indgås abonnementsaftaler.

7.9 Kvindekrisecentre

Målgruppe

Målgruppen er voldsramte kvinder og deres børn. Volden kan være af fysisk, psykisk eller seksuel karakter, eller der kan være tale om trusler om vold.

Tilbudsvifte

I regionen findes syv krisecentre i en række af de større byer.

Tabel 7.9. Oversigt over pladser

	2008	2009
Samlet antal pladser	54	54

På krisecentrene kan kvinder og deres børn modtages døgnet rundt. Herefter kan centrene tilbyde fysisk beskyttelse og støtte til afklaring.

Med udgangspunkt i beboerens aktuelle situation kan centrene også tilbyde hjælp og rådgivning i forhold til skilsmisse og separation, forældremyndighed, samvær, økonomi og boligforhold. Krisecentrene tilbyder også støtte til udflytning.

7.10 Forsorgshjem

Målgruppe

Den primære målgruppe er voksne over 18 år, som akut er uden bolig eller som af forskellige årsager ikke kan opholde sig i egen bolig.

Brugerne af forsorgshjemmene har ofte andre problemstillinger end det at være hjemløs. Brugerne kan blandt andet være utilpassede og have svært ved at leve op til samfundets almindelige krav, have misbrugsproblemer, psykiske vanskeligheder/psykiatriske diagnoser samt vanskeligt ved at klare sig på det normale arbejdsmarked.

Tilbudsvifte

Tilbudene er spredt over regionen og der er tale om såvel offentlige tilbud, som tilbud knyttet til private og kirkelige organisationer, der har driftsoverenskomster med offentlige myndigheder.

Tabel 7.10. Oversigt over pladser

	2008	2009
Dagpladser	138	138
Døgnpladser	660	660

Det primære tilbud på hjemløseområdet er tilbudet om midlertidig bolig, hvortil brugere kan indskrives akut.

I tilknytning til botilbudet giver forsorgshjemmene en række tilbud om hjælp og støtte, der er målrettet mod at give brugeren et bedre liv og en mulighed for at blive selvhjulpne efter opholdet. Det drejer sig eksempelvis om bistand til kontakt til myndigheder, behovsafklaring og handleplan, lægelig og medicinsk afklaring, hjælp til bopligsøgning samt støtte til fritidsaktiviteter.

Derudover har de enkelte tilbud udviklet en række sekundære tilbud - eksempelvis akut afrusning under lægeligt tilsyn, herberg, udslusningsboliger med tilbud om botræning, efterværn, beskæftigelsestilbud, syge- og plejeafdelinger, specialiserede tilbud til brugere med psykiatriske diagnoser og dobbeltdiagnoser (misbrug og psykiatri), genoptræning og fysioterapi samt café- og værestedstilbud.

7.11 Stofmisbrugsområdet

Målgruppe

Målgruppen på stofmisbrugsområdet kan deles op i følgende fire grupperinger:

1. Stofmisbrugere med et mangeårigt misbrug af både illegale og legale narkotiske stoffer.
2. Unge og voksne, hvis tilværelse er alvorligt truet af stofmisbrug.
3. Børn og unge fra 14 til 25 år med begyndende misbrug, hvis tilværelse er truet af problematisk forbrug af stoffer og evt. andre rusmidler, og som er ved at udvikle en negativ identitet gennem ukritisk og eksperimenterende forbrug. Personerne er kendetegnede ved, at de er i færd med at droppe ud af arbejdsmarkedet og uddannelsessystemet, og erkender sjældent, at de er på vej ud i et misbrug.
4. Hele befolkningen, især unge og deres forældre, er målgruppen for den forebyggende indsats, der skal skabe forståelse for det værdifulde i at have en sund livsstil. En målrettet indsats skal sikre, at forbrug ikke udvikler sig til misbrug, og at misbrugsproblemer er noget, der angår alle.

Tilbudsvifte

Nogle steder er stofmisbrugsbehandling efter serviceloven samlet i samme organisation som alkoholbehandling, forebyggelse og lægelig behandling af stofmisbrug (alle efter sundhedslovgivningen), mens det andre steder drives separat – der tegner sig således et driftsmæssigt forskelligt billede på misbrugsområdet.

Tilbudene efter sundhedslovgivningen er ikke omfattet af rammeaftalen. Nedenfor ses en oversigt over pladser i 2009 til stofmisbrugsbehandling efter serviceloven.

Tabel 7.11. Oversigt over pladser

	2008	2009
Dagpladser	457	457
Døgnpladser	37	37

Døgnbehandling

En del af døgnbehandlingsindsatsen på stofmisbrugsområdet foregår på private tilbud, som misbrugscentre har samarbejdsaftaler med. De fleste misbrugscentre i regionen har egne tilbud om efterbehandling i halvvejshuse eller lignende.

Derudover tilbydes også anden form for konsulentbistand til sagsbehandlere, institutioner og andre professionelle – eksempelvis opkvalificering af fagfolk, der arbejder på socialområdet.

7.12 Specialrådgivning

Tilbudene i regionen

Fra en lang række tilbud omfattet af rammeaftalen ydes i dag specialrådgivning i forhold til enkeltsager. Disse muligheder videreføres, ligesom der vil være mulighed for at etablere nye former for specialrådgivning, i det omfang det efterspørges af kommunerne.

Nogle tilbud om specialrådgivning ydes fra dag- og døgntilbudene på det sociale område, andre fra rådgivningscentre – eksempelvis på kommunikationsområdet, hjælpemiddelområdet og i forhold til regionsdækkende tilbud på småbørnsområdet.

Der er to takster for specialrådgivning – én for den socialfaglige og én for den lægefaglige. Se bilag 3 for en nærmere beskrivelse af specialrådgivningsydelserne og abonnementsordninger.

Yderligere kan Region Midtjylland i sammenhæng med hospitalsdriften og driften af de sociale tilbud mod fuld omkostningsdækning eksempelvis tilrettelægge og afholde uddannelsesforløb, der kan planlægges i samarbejde med kommunerne.

VISO

VISO er en statslig videns- og specialrådgivningsorganisation. VISO skal sikre en sammenhængende og helhedsorienteret vidensindsamling og -udvikling samt sikre specialrådgivning og vejledning af borgere og kommuner i de mest komplicerede og specielle enkeltsager.

I regionen bør der være et tæt samarbejde med VISO med henblik på at understøtte VISOs funktion som en central vidensenhed. VISO vil købe en række ydelser fra tilbudene i regionen, hvilket kan bidrage til at fastholde og udvikle den faglige indsats i de enkelte tilbud. Samtidig vil de ydelser, der leveres fra VISO, bidrage til at udvikle den faglige viden i en række tilbud i regionen.

7.13 Samråd for domfældte udviklingshæmmede

I regionen er der etableret to samråd for domfældte udviklingshæmmede. Samrådenes opgave er at afgive vejledende udtalelser til anklagemyndigheder og domstole om retsfølger overfor voksne udviklingshæmmede lovovertrædere dels når der rejses sigtelse og dels undervejs i domsperioden.

Århus Kommune varetager sekretariatsfunktionen i det samråd, der betjener kommunerne i Århus, Randers, Favrskov, Norddjurs, Syddjurs, Odder, Skanderborg, Silkeborg og Samsø Kommuner. Viborg Kommune varetager sekretariatsfunktionen i det samråd, der betjener Hedensted, Horsens, Viborg, Lemvig, Struer, Ringkøbing-Skjern, Skive, Ikast-Brandø og Herning Kommuner.

Kapitel 8. Fokusområder på det sociale område

Det er et krav, at der i forbindelse med rammeaftalen løbende opsamles erfaringer og viden om udviklingstendenser på det sociale område.

I den forbindelse har kommunerne og Region Midtjylland udpeget en række fokusområder, der danner en fælles ramme om den løbende faglige udvikling, og bidrager til at skabe en fælles opmærksomhed omkring nye behov.

De kommunale redegørelser kan være et bidrag til arbejdet med udviklingstendenser og udviklingsbehov på det sociale område. I forbindelse med udarbejdelsen af de kommunale redegørelser har kommunerne derfor haft mulighed for at angive udviklingsbehov i forhold til tilbud omfattet af rammeaftalen.

8.1 Fokusområder i Rammeaftale 2009

I Rammeaftale 2009 har kommuner og Region Midtjylland i fællesskab fem områder, hvor det findes særlig vigtigt, at der i det fremadrettede samarbejde er en øget bevidsthed:

- Overgangen fra barn til voksen.
Der er behov for at arbejde med helhed i indsatsen for de borgere, der overgår fra at modtage tilbud efter lovgivningen for børn og unge til at modtage tilbud efter lovgivningen for voksne.
- Profilerings af det specialiserede socialområde som et udfordrende arbejdsfelt.
Det er aftalt at samarbejde om at styrke omdømmet for området med henblik på at skabe gode vilkår for rekruttering og fastholdelse af ledere og medarbejdere.
- Forskning, evaluering, dokumentation, kvalitetsudvikling.
Som et redskab til vedvarende udvikling af tilbudene på det specialiserede socialområde er der i kommunerne og i Region Midtjylland et ønske om - i fællesskab - at sætte fokus på den praksisorienterede forskning, evaluering, dokumentation og kvalitetsudvikling. Det er derfor aftalt, at den evidensbaserede indsats skal styrkes ved at forene kræfterne på området.
- En analyse af dyre enkeltforanstaltninger med henblik på at vurdere om indsatsen kan tilrettelægges på en mere hensigtsmæssig måde såvel fagligt som økonomisk.
- Fokus på gruppen af børn og unge, der er i berøring med børne- og ungdomspsykiatrien og indsatsen på det sociale område med henblik på at sikre en samlet og koordineret indsats mellem kommuner og Region Midtjylland.

Kapitel 9. Koordinering af de lands- og landsdelsdækkende tilbud

De mest specialiserede lands- og landsdelsdækkende tilbud anvendes tværregionalt. Derfor skal regionerne sikre indbyrdes koordinering af de tilbud, som er regionalt drevne. Tilbudene udgøres af specialundervisningstilbud og sociale tilbud herunder sikrede institutioner til børn og unge.

Formålet er at sørge for, at der til stadighed er det nødvendige antal pladser på landsplan, samt at regionerne gensidigt kan aflaste hinanden.

Såfremt en kommunalbestyrelse har overtaget et af de omhandlede tilbud, overtages også koordineringsforpligtelsen.

I de kommunale redegørelser har kommunerne taget stilling til, hvorvidt de forventer et væsentligt ændret forbrug på de lands- og landsdelsdækkende tilbud.

Danske Regioner har i samarbejde med de fem regioner udarbejdet en beskrivelse af de lands- og landsdelsdækkende tilbud. Beskrivelsen kan findes på Socialportalen (www.socialportalen.rm.dk).

9.1 Social- og specialundervisningsområdet

Målgrupperne til tilbudene er fysisk eller psykisk handicappede, herunder synshandicappede, hørehandicappede og både syns- og hørehandicappede.

Indholdet i tilbudene kan eksempelvis være dagtilbud, specialrådgivning og specialundervisning – evt. tilrettelagt som et kostskoleophold.

Region Midtjylland og kommunerne i regionen driver ikke lands- og landsdelsdækkende tilbud på dette område.

Regionerne har koordineret kapaciteten og sammensætningen af tilbudene samt størrelsen af taksterne.

Udgifterne til de lands- og landsdelsdækkende tilbud fordeles efter indbyggertal på de kommuner, der har adgang til at benytte tilbudet.

9.2 Sikrede institutioner for børn og unge

Sikrede døgninstitutioner er karakteriseret ved, at de omfatter mindst én sikret afdeling, der af Socialministeriet er godkendt til at have yderdøre og vinduer konstant aflåst. En sikret døgninstitution kan bestå både af åbne afdelinger og en eller flere sikrede afdelinger.

Børn og unge, som placeres i sikrede afdelinger, skal opfylde betingelserne herfor i Socialministeriets bekendtgørelse om magtanvendelse over for børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet. Opholdet kan herefter være begrundet i farlighed, en indledende og absolut påkrævet iagttagelsesperiode, et længerevarende behandlingsforløb, at opholdet træder i stedet for varetægtsfængsling, at opholdet sker som led i afsoning, når visse betingelser er opfyldt, eller at opholdet er et led i en idømt ung-

domssanktion. Endvidere kan unge udlændinge under 15 år uden lovligt ophold i Danmark anbringes på en sikret institution.

Region Midtjylland driver to af landets syv sikrede institutioner (se yderligere omtale af tilbudenens karakteristika i kapitel 7).

Regionerne har foretaget en samlet vurdering af dækningen med sikrede institutioner, herunder om der er behov for etablering af nye sikrede institutioner. Endvidere vurderes kvaliteten i de eksisterende tilbud, og regionerne aftaler indbyrdes udviklingen af såvel kvalitet som kvantitet i overensstemmelse med kommunernes behov.

Der opleves en stigende efterspørgsel efter pladser på sikrede institutioner. Region Midtjylland og kommunerne i regionen har som følge heraf besluttet at oprette yderligere 5 sikrede pladser på den sikrede institution Grenen.

Udgifterne til de sikrede institutioner finansieres forskelligt alt efter grundlaget for den unges ophold. Ophold på social indikation finansieres som øvrige ophold for børn og unge. Ophold for domsanbragte - altså ophold, der træder i stedet for varetægtsfængsling og ophold, der er et led i en idømt ungdomssanktion – finansieres objektivt på baggrund af antallet af 15-17-årige i de kommuner, der har adgang til at benytte tilbudet.